

მიტროპოლიტი იოანე (გამრეკელი)

საქართველოს გზა *

ცხოვრების მანძილზე ადამიანს მრავალგზის უხდება არჩევანის გაკეთება. არის არჩევანი თვითნებური, ნაკარნახევი ემოციით, ვნებით, ან გაბატონებული ცნობიერებით და არის არჩევანი ღვთის განგებით, არა ადამიანური ლოგიკით ნაკარნახევი. ამ არჩევანის სისწორე საუკუნეებში ცხადდება. წარსულ მოვლენათა შედარებითი ანალიზი არის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი არგუმენტი გაცნობიერებული არჩევანის გაკეთებისას აწმყოში. ზემოთ ჩვენ შევეხეთ ქვეყნის საგარეო ურთიერთობათა არჩევანის სფეროს. ახლა გთავაზობთ ქვეყნის შიდა ურთიერთობების შედარებითი ანალიზის ზოგიერთ ასპექტს, რომელიც დაგვეხმარება არჩევანის გაკეთებისას დღევანდელ ვითარებაში.

პირველ რიგში, **განვიხილოთ ჩვენი ერის ისტორიული საწყისები, რომელიც საუკუნეების მანძილზე აისახა ჩვენს ცხოვრებაში.** ბაბილონიდან წამოსული თარგამოსიანები რითი ხდებიან ცნობილები? იმით, რომ შეებრძოლებიან ნებროთს, პირველ ხელმწიფეს, პირველ იმპერიას, ხოლო ნებროთის მკვლელობის შემდეგ, თავს აფარებენ მთას და აშენებენ ციხე-სიმაგრეებს ნებროთიანთა შიშის გამო. თარგამოსის შვილებს აერთიანებდათ რწმენა ერთი უხილავი ღმერთისა, ცისა და ქვეყნის შემოქმედისა. შემდგომში იმპერიის წინააღმდეგ ბრძოლაში ერთობა შეიცვალა ურთიერთდაპირისპირებით და სარწმუნოებრივი ცნობიერების რღვევით, მრავალღმერთიანობით, რასაც ერის დაძაბუნება მოჰყვა. გმირების ადგილს იკავებენ მთავრები, მათ კი ენაცვლებიან მამასახლისები.

ბოლშევიკური რუსეთის იმპერიის წინააღმდეგ ბრძოლაში ქართველები ერთად ვიყავით, ხოლო როცა დამოუკიდებლობა მო-

* დასასრული. დასაწყისი იხ.: «სამი საუწყე» №2(12), 2014.

ვიპოვეთ, ერთმანეთს დაეუბირისპირდით და გამაერთიანებელი მართლმადიდებლობის წილ მრავალი სახის აღმსარებლობა გავრცელდა ჩვენ შორის. დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლა და ერთმანეთთან დაპირისპირება, ძალაუფლების მოყვარულობა და თავნებობა — ამ თვისებების გამო ხანგრძლივად ვერ ვძლიერდებით და ვერ ვინარჩუნებთ სახელმწიფოებრივ მდგრადობას. აბსოლუტიზმს ვერ ვეგუებით და კუთხურობას კატასტროფამდე მივყავართ.

ვისაც მთავარ მტრად მივიჩნევდით, მის წინააღმდეგ ვერთიანდებოდით მეზობელ ერებთან: სომხებთან, ოსებთან... მაგალითად, სპარსეთის წინააღმდეგ, მაგრამ ესეც ეპიზოდურად. ხანგრძლივად არც ჩვენს მეზობლებთან ვინარჩუნებთ ერთობას. ექვსი ენა იყო ოდესღაც გავრცელებული საქართველოში და ქართულმა დანარჩენი ენების ასიმილირება მოახდინა, ლექსიკურად გამდიდრდა, ინტერნაციონალური ხასიათი ისე შეიძინა, რომ თვითმყოფადობა არ დაკარგა. **ეს ხასიათის უნივერსალიზმის მაჩვენებელია.** მაგრამ ქვეყნის გარეთ ფესვებს მოწყვეტილი ქართველი ადვილად ადაპტირდება და ასიმილირებას თავად განიცდის.

ქვეყანაზე დამწერლობის სხვადასხვა სისტემა არის შექმნილი, მაგრამ ჩვენ ავირჩიეთ ღვთივკურთხეული ანბანური სისტემა, მსგავსი იმისა, რომელიც ღმერთმა აკურთხა სინას მთაზე, როდესაც მოსე წინასწარმეტყველს სჯულის ორი ფიცარი გადასცა. მეცნიერები მას ფინიკიურს უწოდებენ, თუმცა სინას სჯულდება მოხდა მანამდე, სანამ ებრაელები აღთქმულ ქვეყანაში შევიდოდნენ და ფინიკიელებს გაიცნობდნენ. ზოგიერთ ერს ორი დამწერლობა აქვს: გერმანელებს — ლათინური და გოთიკური, სომხებს — გრაბარი და თანამედროვე. ქართველებმა სამი შეექმნით. ერთსა და იმავე სისტემაში ჩვენ შეგვიძლია ახალი სიტყვის თქმა, ანუ **აზროვნების ორიგინალობა გვახასიათებს.**

მეფე მირიანი და ვახტანგი თავის დროზე დაპირისპირებულები იყვნენ ბიზანტიასთან, მაგრამ ერთმა წიგნების შესწავლით და წმიდა ნინოს სასწაულებით, ხოლო მეორემ წმიდა ბერების შეგონებით შეცვალეს პოლიტიკური ორიენტაცია. მეფე მირიანი თავს იხრის ანტიოქიიდან ჩამოსული მღვდელმთავრის წინაშე, ხოლო მეფე ვახტანგი, ეპისკოპოს მიქაელისგან საჯაროდ შეურაცხყოფილი, მაინც ქრისტეს ეკლესიას აძლიერებს საქართველოში. იგივე შეიძლება ითქვას მეფე გუბაზზე. **ხელმწიფეთა თავმდაბლობა ღვთის გულისათვის და ერთგულება ჭეშმარიტი რწმენისადმი, საწინდარია**

ღვთის განგებით ქვეყნის ერთობისა და ძლიერებისა.

წმიდა გრიგოლ ხანძთელის და ტაო-კლარჯეთის ბერების ღვაწლი საფუძველი იყო ქვეყნის აღდგენისა და აღორძინებისა არაბთა შემოსევების შემდეგ. ბაგრატ III ღვთის განგებით მერე გახდა ერთიანი საქართველოს მეფე. ხელმწიფის ძალაუფლების შესუსტება იწვევს ქვეყნის მხარეების განკერძოებას და ამასთან ერთად — ერის ზნეობრივ დაცემას. მეფე დავით ფსალმუნთმთქმელი და მანასე სინანულის მაგალითს გვაძლევენ, მაგრამ ცოტა მოიძებნება მეფეთა შორის, ვინც მათგვარად განიცდიდა თავის ცოდვებს. მეფე დავით აღმაშენებელმა, რომელიც ერის ზნეობრივ განწმედასა და აღორძინებას ემსახურა, სინანულის საგალობლები გვიანდერძა. მკაცრი საკუთარი თავის მიმართ მკაცრია ერის და ქვეყნის მტრების მიმართ, მაგრამ არა ულმობელი. ასეთი თვისებები მართებს ხელმწიფეს. მეფე თამარი სიმდაბლითა და ლოცვით მებრძოლი და მოწყალეობით მმართველი, მისთვის ყველაზე ძვირფას თვლებს ღალისა ყოვლადწმიდა ღვთისმშობლის ხატს შესწირავს სინანულით იმის გამო, რომ დროული გულისხმიერება არ გამოიჩინა მთხოვნელი გლახაკის მიმართ, ე.ი. **ქართველს შეუძლია ძალაუფლების მწვერვალზეც იყოს დიდსულოვანი და სულგრძელი, მოწყალე და მართალი, ფსალმუნის სიტყვების — „წყალობასა და სამართალსა გაქებდე შენ, უფალო“ — თანაზიარი. მაგრამ, ვაი სამეფოს, ფუფუნებით და დაუშასხურებელი ძალაუფლებით გახრწნილი, უზნეო და მზაკვარი მეფისგან!**

თამარი და რუსუდანი, დედა-შვილი, ერთი სარკის წინაშე დგანან, ღვთის სიტყვითა და სჯულით, მიუკერძოებელი სამართლით განისჯებიან. ერთის ნაყოფი დიდებაა, მეორის კი — დაცემა; ერთის — ქვეყნის აყვავება, მეორის კი — დამხოვა-გაპარტახება. მრავალი ცოდვა ჰქონდა დემეტრეს, მაგრამ განსაცდელის ჟამს იტვირთა ჯვარი ერის ხსნისათვის. ერის სიწმიდის დაცვისათვის აიღეს ჯვარი შალვამ, ბიძინამ და ელიზბარმა, შეთქმულებით გაერთიანებულებმა გაიმარჯვეს, ხოლო გარნისში გაყოფილ-დაპირისპირებულ-უდარდელები სასტიკად დაემარცხდით. ასი ათასი მოწამის სისხლით გვიხსნა ჩვენ უფალმა. მესხთა და ქართლელთა რაინდული ამბიციის გამო ლუარსაბ I-ის დასუსტებულმა ლაშქარმა ბასიანში უკან დაიხია. დაკარგეთ ტაო-კლარჯეთი და თითქმის მთელი მესხეთი.

რა ცხოვრებით ვცხოვრობდით ქართველები ვახტანგ გორგასლის დროს, რომ მისი მეუღლის აღმზრდელი სპარსი ქურუმი, ცეცხლთაყვანიშნეული, აღფრთოვანებული ქრისტიანული სჯულის შესა-

ბამისი ცხოვრებით, მოინათლა და გახდა საქართველოს ეკლესიის პირველმოწამე რაჟდენი? ან რა წესი ნახა არაბმა აბომ მძევლად წაყვანილ ნერსეს ოჯახში, რომ დატოვა მაჰმადის სჯული, მოინათლა და ქრისტესთვის ეწამა და საუკუნეების მანძილზე თბილისის მფარველად არის აღიარებული? **ჩვენ სწრაფად ვეცემით და სწრაფადვე ვდგებით.** გიორგი ბრწყინვალის დროს ქართველებს გვქონდა უფლება გაშლილი დროშებით, ცხენებზე ამხედრებულებს იერუსალიმში შესვლისა, ხოლო ერთი საუკუნის შემდეგ დაიწყო ჩვენი შევიწროება წმიდა მიწაზე და ვერც ჯვრის მონასტერი დავიხსენით. დანაწევრდა საქართველო კუთხეებად, გაუთავებელმა ომებმა, თავდასხმებმა, გაჭირვებამ დაგვაკნინა და **ვყიდდით ყველას და ყველაფერს, ოღონდ თავი გვერჩინა.** მოთხოვნა იყო მონებზე — მონებად ვყიდდით ქართველის შვილს; მოთხოვნა იყო ხატებზე — გავძარცვეთ გელათი; გაჩნდა მოთხოვნა ტაძრების ნგრევაზე — ვანგრიეთ; ერთმანეთის დასმენაზე — ვასმენდით. **დღეს რაზეც არის მოთხოვნა, იმაზე ვიყიდებით.** ანგარებამ, ვერცხლისმოყვარეობამ და პატივმოყვარეობამ მოიცვა ყველა ფენა. სცადა დიდმა ილიამ ერის ზნეობრივი გაჯანსაღება — მოკვალით, პატრიარქი კირიონი არ დავენდეთ, ამბროსის კი გული გავუხეთქეთ. ექვთიმემ ეროვნული განძი შეგვინახა და სამშობლოში დააბრუნა — შევავიწროვეთ და დასაფლავებაზე მისვლის შეგვეშინა. **სულმდაბლობა გამრავლდა ჩვენში, დიდსულოვნება კი უცხოდ, გამონაკლისად გვეჩვენება. ყველას ზემოდან ვუყურებთ და ყველაზე ბოლოში აღმოვჩნდით.** ომები იყო, გვანადგურებდნენ, მაგრამ ვმრავლდებოდით და ჩვენს მიწა-წყალს ვიმკვიდრებდით. რამდენი ხანია, ომი აღარ ყოფილა და ვედარ გავმრავლდით. **ჩვენს მიწა-წყალზე სხვა მრავლდება და იმკვიდრებს მას.**

საუკუნეებია მოვდივართ ჩვენი ავკარგიანობით. ერთი კეთილი მრავალ უკეთურს სძლევდა. რა დაგვემართა, როგორ დავძაბუნდით? ნუთუ ვედარ აღვდგებით? ისევ უფალი და ჭეშმარიტი რწმენა, სიწმიდე და სიყვარული თუ გვიხსნის, ღვთის მადლი თუ დაგვიფარავს, რადგან მცირედი მართლისა მეტია ცოდვილთა სიმრავლეზე. სიწმიდე და სიმართლე, სამშობლოს სიყვარული და შრომისმოყვარეობა ოჯახში აღზრდით იწყება და ეს საფუძველი თუ ქვაკუთხედი ერისა და ქვეყნის კეთილდღეობისა ჩვენში უმეტეს შემთხვევაში დარღვეულია. თავადი თავის შვილს კეთილგონიერი, პატიოსანი მშრომელი გლეხის ოჯახში გზავნიდა აღსაზრდელად. დღეს უმრავლესობას თავადობის პრეტენზია აქვს და ვისთან ვაგზავნით შვილებს აღსაზ-

რდელად? მშობლები ვეღარ იცლიან ამისთვის.

თავისი დროის პოლიტიკურად თუ ეკონომიკურად წამყვანი ქვეყნის ორბიტაში მოქცევით, სპარსეთ-თურქეთი იყო, რუსეთი თუ ამერიკა-ევროპა, ვითვისებდით და ვითვისებთ მათგან კარგსაც და ცუდსაც. მათ მიმართ სერვილიზმმა პროვინციალებად გვაქცია, ვივიწყებთ და ვკარგავთ ჩვენი თვითმყოფადობის გზას და შელახულ პიროვნულ ამბიციებს სნობურ-სალონური უნაყოფო და უქმი მეტყველებით ვიკმაყოფილებთ. ასე იყო ილიას დროს და რითი დამთავრდა? ასეა დღეს და რა გველის? ხელისუფლებაზეა დამოკიდებული ბევრი რამ და ვის ხელშია სახელისუფლებო ბერკეტები?

თვითკრიტიკული სინანულით გამოგვაფხიზლოს უფალმა და განგვათავისუფლოს ერთმანეთის განკითხვისაგან. ჩვენი ხსნა ღვთისა და ჩვენს ხელშია.

მიმოვიხილეთ რა ზოგადად ჩვენი ქვეყნის წარსული და აწმყო, საგარეო და საშინაო პრობლემების აკარგვანობა, უპრიანია მომავლისაკენ მიმართული დღევანდელი კონკრეტული საქმიანობის გზები გავიხსენოთ და შევაფასოთ პერსპექტივები. პირველ რიგში, განვიხილოთ საყოველთაოდ აღიარებული ჩვენი პრიორიტეტები.

ისტორიულად საქართველო არა მარტო კავკასიის გეოპოლიტიკური, არამედ სამეურნეო-ეკონომიკური და კულტურულ-საგანმანათლებლო ცენტრი იყო, რადგან მეზობელი მცირე ერებისგან განსხვავებით მრავალი საუკუნის მანძილზე შედარებით სტაბილურ, ჩამოყალიბებულ და განვითარებულ სახელმწიფო სტრუქტურებს ინარჩუნებდა.

მდგომარეობა შეიცვალა და დღეს საქართველო დემოგრაფიულად, პოლიტიკურად და ეკონომიკურად არათანაბარ მდგომარეობაშია რუსეთთან (მასში ჯერჯერობით შემავალ ჩრდილო კავკასიის ავტონომიურ რესპუბლიკებთან), თურქეთთან, აზერბაიჯანთან და სომხეთთან.

საქართველოს სახელმწიფოს უპირველესი ამოცანა დღეს არის პოლიტიკურ-ეკონომიკურ-დემოგრაფიული წონასწორობის აღდგენა ორი მიმართულებით: 1) საგარეო ურთიერთობის დაბალანსებისა და 2) შიდა მდგომარეობის სწორი რეგულირების გზით. პირველისათვის საჭიროა დიპლომატიური კორპუსის კადრების უმაღლეს დონეზე მომზადება და საქართველოს გარშემო არსებ-

ული აღმატებული პოლიტიკურ-ეკონომიკური ძალების ინტერესთა გაწონასწორება ქვეყნის კეთილდღეობისა და განვითარების შენარჩუნებისათვის. მეორისთვის აუცილებელია ბუნებრივი პრიორიტეტების განვითარება დღეისათვის წამყვანი ქვეყნების გამოცდილების გათვალისწინებით. პირველ რიგში, ეს პრიორიტეტები არის განათლება და სოფლის მეურნეობა, ასახელებენ ასევე ტურიზმსაც. სამივე პრიორიტეტის ერთდროულად განვითარება დიდ ინვესტიციებს მოითხოვს. თუ პირველ რიგში ტურიზმი განვითარდა, საქართველო სინგაპურიზაციის გზას დაადგება და ქართველი ერის ეთნიკურ-კულტურული თვითმყოფადობა ეჭვის ქვეშ დადგება. ამიტომ, ფიქრობთ, პირველ რიგში, განათლება და სოფლის მეურნეობა უნდა განვითარდეს, სამართლებრივი სახელმწიფოს პირობებში. ზნეობრივად დაზიანებული საზოგადოება თუ არ გაჯანსაღდა, არ განიკურნა ანგარებისა და თვალთმაქცობისგან, ვერც განათლების სისტემა და ვერც სოფლის მეურნეობა ვერ მოემსახურება ქვეყნის კეთილდღეობას.

განათლების სისტემაში ჩვენ ხუთ საფეხურს გამოვყოფთ: 1. საოჯახო და სკოლამდელს; 2. სასკოლოს; 3. პროფესიულ-ტექნიკურს; 4. უმაღლესს; 5. თვითგანათლებას.

საოჯახო აღზრდა-განათლების სისტემა, რომელიც ისტორიულად იყო საფუძველი ახალი თაობის ზნეობრივ-სამართლებრივი და შრომით-პატრიოტული აღზრდისა, დღეს პრაქტიკულად მოშლილია. ამის მიზეზები ცნობილია; სიტუაციის გამოსწორება შესაძლებელია თანამიმდევრული, მიზანმიმართული, სტაბილური სახელმწიფო მასშტაბის პროგრამის განხორციელების საშუალებით.

იგივე ითქმის სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებების რეაბილიტაციის და იქ დასაქმებული პედაგოგების კვალიფიკაციის ამაღლების შესახებ.

სასკოლო აღზრდა-სწავლება და განათლება ორი ძირითადი პრობლემის წინაშე დგას: 1) განვითარებული ქვეყნების გამოცდილების გათვალისწინებით პედაგოგიური კადრების მომზადება, საგნობრივი პროგრამების, სახელმძღვანელოების მეთოდოლოგიის შემუშავება და შემდგომში მათი გამოცემა და სასწავლო პროცესში ჩართვა; 2) მატერიალურ-ტექნიკური და ფინანსური ბაზის უზრუნველყოფა.

პედაგოგიური კადრების მომზადება საჭიროებს ორსაფეხურიან სწავლებას: პირველი — უნდა შეიქმნას პროფესიულ-პედაგოგიური

სასწავლებელი — კოლეჯი (2-3 წლიანი) სკოლადამთავრებულ ახალგაზრდებში პედაგოგიური ნიჭის და საგნობრივი ორიენტაციის გამოსავლენად; მეორე — ცალკე გამოიყოს პედაგოგიური უმაღლესი სასწავლებელი, მსგავსად სამხატვრო აკადემიისა, კონსერვატორიისა და თეატრალური ინსტიტუტისა, საბაკალავრო და სამაგისტრო პროგრამებით. საბაკალავრო კურსი ძირითადად მოამზადებს საგნის მასწავლებელ-პედაგოგს, ხოლო სამაგისტრო კურსი ძირითადად — პედაგოგ-ფსიქოლოგს და მეთოდისტს. პედაგოგიური სასწავლებლების პროფესორ-მასწავლებლების შესარჩევად გამოცხადდეს კონკურსი და კონკურსში გამარჯვებულებმა გაიარონ კვალიფიკაციის ამაღლების კურსები. დაუშვებელია პედაგოგიური კადრების პოლიტიზება და საქართველოს ისტორიული და ტრადიციული გზისადმი ნიჰილისტური დამოკიდებულება. საგანმანათლებლო სისტემის მენტალური სივრცე საპარლამენტო და საზოგადოებრივი ყურადღების სფერო უნდა იყოს. სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს პედაგოგიური კადრების შრომის უმაღლესი ანაზღაურება.

საჭიროა, **სკოლები** სასწავლო-ასაკობრივი საფეხურების შესაბამისად აღიჭურვოს. **ელემენტარული სკოლა** (I-VI კლასები) განთავსდეს ცალკე შენობაში, რომელსაც თავისი ეზო ექნება. **საბაზო სკოლისათვის** (VII-IX კლასები) შეიქმნას სხვადასხვა სახის სახელოსნოები და საცდელი ნაკვეთები, მოსწავლის მიერ გამოვლენილი ნიჭის შესაბამისი განვითარებისათვის. სააბიტურიენტო მომზადებისათვის **საშუალო, ზედა სკოლაში**, მოსწავლის მიერ გამოვლენილი ნიჭისა და შესაძლებლობების შესაბამისად სპეციალიზირება უნდა მოხდეს. **პროფესიულ-ტექნიკური სასწავლებლები** (კოლეჯები) ტერიტორიულად უნდა განთავსდეს რაიონებში და თავისი პროფილით სამეურნეო-სამრეწველო რეგიონალურ სპეციფიკას და, ამასთან ერთად, სახელმწიფო ზოგად დაკვეთას ექვემდებარებოდეს, ვგულისხმობ, რაიონებში სპორტულ, სამხედრო და სოციალურ მუშაკთა კადრების მომზადებას.

უმაღლეს სასწავლებლებში აბიტურიენტების მისაღებად საკონკურსო ადგილები ქვეყნის პერსპექტიული სამუშაო ადგილების რაოდენობას უნდა შეესაბამებოდეს. სახელმწიფო სტატისტიკური სამსახური ყოველწლიურად უნდა აქვეყნებდეს პროფესიული სამუშაო ადგილების მოთხოვნადობის ბიულეტენს, რათა აბიტურიენტმა მომავალში თავისი დასაქმების პერსპექტივები გაითვალისწინოს. დღეისათვის უმაღლეს სასწავლებელდამთავრებულთა რიცხვი ბევ-

რად აღემატება დასაქმების შესაძლებლობას. ამგვარი დისპროპორცია ზრდის უმუშევართა რიცხვს და იწვევს მოსახლეობის გაღატაკებას. უმაღლეს სასწავლებლებთან შეიქმნას ქვეყნისათვის პრიორიტეტული **სამეცნიერო კვლევითი ინსტიტუტები**. შვეიცარიის და ფინეთის მსგავსად, თანამედროვე ტექნოლოგიების განვითარებით და დანერგვით გაძლიერდეს საქართველოს ეკონომიკური მდგომარეობა.

თვითგანათლება მხოლოდ პირადი მოტივაციით განისაზღვრება.

სოფლის მეურნეობასთან დაკავშირებით მოკლედ ვიტყვით. მიწა და ბუნებრივი რესურსები არის სახელმწიფო საკუთრება და არ გაიყიდება. მიწა სარგებლობაში მიეცეს სოფლის მოსახლეობას და სახელმწიფოსათვის პრიორიტეტულ საწარმოებსა და დაწესებულებებს. სამეურნეო საქმიანობისათვის დაწესდეს მოკლე და გრძელვადიანი საიჯარო ხელშეკრულებები. გრძელვადიანი ხელშეკრულება გაფორმდეს იმ ჯგუფთან, რომლის მოკლევადიანი პროექტი მიზნობრივად იქნება რეალიზებული და დადებითად შეფასებული. სოფლის საყოფაცხოვრებო და სამეურნეო სამუშაო პირობები უნდა გაუმჯობესდეს თანამედროვე ტექნიკური პროგრესის მიღწევების, წყალმომარაგების, მზისა და ქარის ენერგიების, მეურნეობაში ელექტრონული აპარატურის გამოყენებით და სოფელში დასაქმებულთა შრომის მაღალი ანაზღაურებით. შეჩერდეს სოფლის მოსახლეობის მიგრაცია ქალაქში და უცხო ქვეყნებში. სოფელი სამეურნეო საქმიანობით ისტორიულად და დღესაც არის გარანტი ქვეყნის სტაბილურობისა. რაიონებში (რეგიონებში) სოფტექნიკის სადგურების ორგანიზებასთან ერთად სახელმწიფოს მიერ, ან მისი დახმარებით, კერძო ინვესტორების დაინტერესებით შეიქმნას სოფლის პროდუქციის გადამამუშავებელი საწარმოები და დასაქმდეს ადგილობრივი მოსახლეობა, შეიქმნას ჯიშების გამოყვანის და ბიოსასუქების წარმოების კვლევითი ლაბორატორიები და საჯიშე მეურნეობები. სახელმწიფოს ხელშეწყობით შეიქმნას ბიომეურნეობების ქსელი ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქტის წარმოებისა და ექსპორტისათვის. ყოველივე ამისთვის სახელმწიფომ უზრუნველყოს შესაბამისი საკადრო პოლიტიკა და მიიღოს სათანადო ზომები საქართველოში წარმოებული საკვები პროდუქტის კონკურენტუნარიანობისათვის.

განათლების სისტემისა და სოფლის მეურნეობის წარმატებული საქმიანობით გაძლიერდება ქვეყნის ეკონომიკური მდგომარეობა, გამრავლდება მოსახლეობა და სწორი საგარეო პოლიტიკით უზ-

რუნველყოფილი იქნება მშვიდობიანი გარემო საქართველოს ისტორიული გზით განვითარებისა და მისიის აღსასრულებლად.

ზემოთ განხილულ ქვეყნისა და ერის პრობლემებსა და პერსპექტივებს მივყავართ ერთ დასკვნამდე: *წარმატებისათვის აუცილებელია სახელმწიფო სტრუქტურების მიზანშეთანხმებული ეტაპობრივი მშვიდობიანი და ხანგრძლივი თანამშრომლობა. ამისთვის წინასწარ უნდა შეიქმნას ეროვნული სახელმწიფოს კონსოლიდირებული მოქმედებისა და განვითარების კონცეფცია.*

ისტორიულად, თითქმის ორი ათასი წლის მანძილზე, საქართველოში იყო მონარქიული მმართველობა აბსოლუტიზმის ნიშნებისა და თავად-აზნაურთა ავტონომიურობის მონაცვლეობით. ამ ტრადიციული მმართველობის ორსაუკუნოვანმა წყვეტამ და მსოფლიოში დღეს გავრცელებულმა სახელმწიფოთა მართვის სისტემების პრაქტიკამ განაპირობა ჩვენი ქვეყნის მართვის სისტემის გარეგნული ფორმა ბოლო 25 წლის მანძილზე. ჩვენი ხასიათის ამბიციურმა თვისებამ, ბელადობიანისა და ლიდერთა ერთპიროვნული მმართველობისაკენ ლტოლვამ სხვადასხვა სახით იმსხვერპლა და პოლიტიკურ მოღვაწეობას ჩამოაშორა ეროვნული მოძრაობის ზნეობრივი და გონივრული ნაწილი და ახალგაზრდობის ის ნაწილი, რომელიც აფხაზეთსა და სამაჩაბლოში უთანასწორო და უსამართლო ბრძოლას შეეწირა. ამიტომ დამოუკიდებლობის აღდგენიდან დღემდე ქვეყნის აღმშენებლობის სასურველ შედეგს ვერ მივაღწიეთ.

ჩვენი საზოგადოების პარტიებად დაყოფამ მოგვიტანა მიკერძოება, დაპირისპირება, უსამართლობა, ძალადობა, მმართველი გუნდის პარტიული ტოტალიტარიზმი და სხვადასხვა მასშტაბის კორუფცია. სახელმწიფოს განვითარების ერთიანი, სტაბილური, თანამიმდევრული კონცეფცია ვერ ან არ ჩამოყალიბდა.

ვფიქრობთ, უნდა ვეძებოთ ჩვენი სახელმწიფოს მართვის ალტერნატიული სისტემა, არაპარტიული. დღეს არსებული სახელმწიფო სტრუქტურებიდან უნდა დარჩეს: 1) პარლამენტი, წარმოდგენილი მაჟორიტარი დეპუტატებით (პარტიული ნიშნით დეპუტატების არჩევა უნდა გაუქმდეს); 2) პარლამენტში არსებული შესაბამისი დარგობრივი კომისიები, დაკომპლექტებული კონკურსის წესით შერჩეული კვალიფიციური, კომპეტენტური პირებით; 3) დარგობრივი სამინისტროები რეგიონული განვითარების გათვალისწინებით; 4) მინ-

ისტრატეგია კაბინეტი პრემიერმინისტრის მეთაურობით (მინისტრების შერჩევა უნდა მოხდეს კონკურსის წესით და მინისტრთა კანდიდატურებიდან უნდა გამოირჩეს პრემიერ-მინისტრი); 5) ადგილობრივი მმართველობის ხელმძღვანელების შერჩევა უნდა მოხდეს კონსკურსის წესით წინასწარ განსაზღვრული მაჩვენებლების მიხედვით (პირადი თვისებები, საქმიანობა, საზოგადოებასთან ურთიერთობა და საზოგადოების აზრი მათ შესახებ); 6) მეცნიერებათა აკადემიასთან აღდგეს დარგობრივი, კვლევითი ინსტიტუტები ქვეყნისთვის აქტუალური პროექტების დაფინანსების წესით და რეგიონული განვითარების სპეციფიკის გათვალისწინებით.

კვლევითი ინსტიტუტები დაკავშირებული უნდა იყოს უმაღლეს სასწავლებლებთან ახალგაზრდა კადრების შესარჩევად და დასასაქმებლად. სტრატეგიული მნიშვნელობის კვლევითი ინსტიტუტები (თავდაცვის, უშიშროების, საგარეო პოლიტიკისა და ურთიერთობების, სამართალმცოდნეობისა და სოციალური განვითარების, ეკონომიკისა და აღზრდა-განათლების) თავის დასკვნებსა და რეკომენდაციებს განსახილველად და განსახორციელებლად წარუდგენენ პრეზიდენტს, მინისტრთა კაბინეტს და შესაბამის საპარლამენტო კომისიებს. მეცნიერებამ, ცოდნამ, გამოცდილებამ, პროფესიულმა კეთილსინდისიერებამ უნდა შეცვალოს პარტიულობა და პარტიული ნიშნით მართვა-ხელმძღვანელობა.

ჩრდილოეთ ამერიკასა და დასავლეთ ევროპაში სახელმწიფოს მართვასა და განვითარებაში სხვადასხვა პარტიის მონაწილეობა არ იწვევს მათ შორის დესტრუქციულ დაპირისპირებას, შერჩევით სამართალს, ქვეყნის განვითარებისა და სტრატეგიული პოლიტიკის მიმართულების დესტაბილიზაციას. იქ პარტიული ინტერესები ემსახურება სახელმწიფო ინტერესებს. ჩვენთან, სამწუხაროდ, პირიქით, სახელმწიფო ინტერესები ექვემდებარება პარტიულ და პირად ინტერესებს. ჩვენთან, როგორც ჩანს, ჯერ არ ჩამოყალიბებულა მექანიზმი ქვეყნისათვის სასიკეთო კურსის სტაბილურობის დაცვისა, მიუხედავად იმისა, რომელი პარტია არის მმართველი.

ზემოთ წარმოდგენილი სახელისუფლებო ბლოკის რეფორმირების მოდელის (მეცნიერება, ცოდნა, გამოცდილება, პროფესიული კეთილსინდისიერება, ნაცვლად პარტიული ტოტალიტარიზმისა) რეალიზებისათვის საჭიროა რამდენიმე პირობა: 1. ძალაუფლების მქონე სახელმწიფო სტრუქტურის გონივრული, დამოუკიდებელი პოლიტიკური ნება; 2. სათანადო რაოდენობის მეცნიერთა, კვალიფიციურ

პროფესიონალთა კადრების არსებობა, რომლებიც ჩამოაყალიბებენ შესაბამის კომისიებს პარლამენტში და მინისტრთა კაბინეტში; 3. საქართველოს საზღვრებს გარეთ არსებული ძალების დაბალანსება ქვეყნის ხელისუფლებაზე ზეწოლის გასაწეიტრალეზლად.

ჩვენი ქვეყნის პრესტიჟის ასამაღლებლად სხვა პრიორიტეტებით-ან შედარებით ყველაზე მნიშვნელოვანია ისტორიულ-კულტურული მემკვიდრეობის და ბუნებრივი გარემოს დაცვა.

ქვეყნის აღმშენებლობის საქმეში ისტორიულად მნიშვნელოვანი ადგილი ეკავა ეკლესიას, რაც აღიარებულია კონსტიტუციაში. ამ მისიას ეკლესია დღესაც ასრულებს. შექმნილია სხვადასხვა დარგის სამონასტრო მეურნეობები, სასკოლო, პროფესიული და უმაღლესი განათლების სისტემა ეკლესიის წიაღში, საქველმოქმედო მისიები. ეკლესია ზრუნავს საქართველოს ფარგლებს გარეთ მცხოვრებ ქართველთა ოჯახებისთვის და საქართველოში საოჯახო გარემოს გაჯანსაღებისათვის, ერის რეპროდუქციული პოტენციალის რეალიზებისათვის; ხელისუფლებას სთავაზობს სოციალური და პოლიტიკური პრობლემების გადაწყვეტის ალტერნატიულ გზებს.

საქართველო განიცდის ორმაგ ექსპანსიას: ტერიტორიულს და მენტალურს. ტერიტორიული ექსპანსია ჩვენში აძლიერებს ეროვნული იდენტობის გრძნობას; მენტალური ექსპანსია შლის ეროვნული იდენტობის საზღვრებს. საკითხავია: ქართველი ერის ხომალდი, რომელიც უფალმა დღემდე მოიყვანა ჩვენი ნებაყოფლობითი არჩევანის გზით, დღევანდელ ექსპანსიურ სცილასა და ქარიბდას შორის გაივლის ისე, რომ არ წამოეგოს წყალში დაფარულ დამღუპველ რიფებს?

უფალო, შეგვიწყალე და „მოწყალებისა კარი განგვიღე“.

